

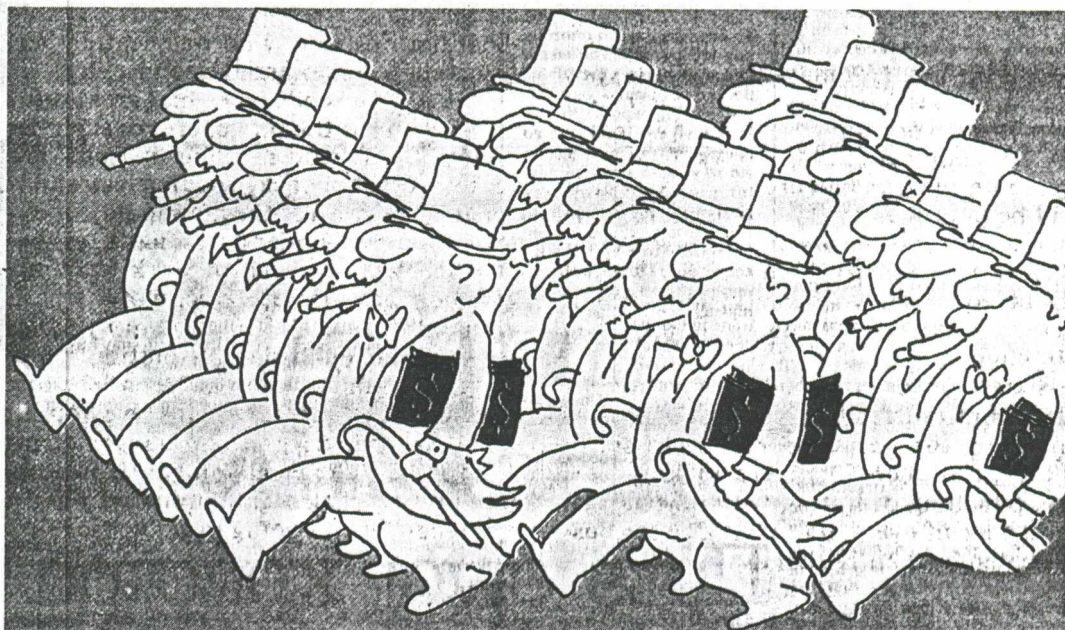
«ΔΙΑΠΛΟΚΗ», «διαπλεκόμενα», «διαπλεκόμενοι». Η ορολογία μπήκε και πάλι στη ζωή μας, μετά τα συντονισμένα πυρά κομμάτων της αντιπολίτευσης κατά της κυβέρνησης και τις εκατέρωθεν βολές για ύποπτες συναλλαγές με ισχυρούς οικονομικούς παράγοντες. Τα παιχνίδια εξουσίας άλλωστε από αρχαιότατων χρόνων είχαν στο επίκεντρό τους τις σχέσεις που δημιουργούνται μεταξύ των πολιτικών και των οικονομικών συμφερόντων.

Αν ο όρος «διαπλοκή» είναι σχετικά καινοφανής, το φαινόμενο είναι πανάρχαιο. Υποδηλώνει απλώς το αυτονόητο «πρόβλημα» που τίθεται σε όλες τις καπιταλιστικές κοινωνίες ως προς τις σχέσεις που δημιουργούνται ανάμεσα στις οικονομικές και στις πολιτικές εξουσίες. Οι εξουσίες αυτές «διαπλέκονται» πάντοτε και μάλιστα εξ αντικειμένου. Από τη στιγμή που το πολιτικό υποσύστημα καλείται να αναπαράγει ένα δεδομένο σύμπλεγμα κοινωνικών σχέσεων, η πολιτική εξουσία συμπλέει εξ ορισμού με τα μακροπρόθεσμα δομικά συμφέροντα των ισχυρών οικονομικών παραγόντων. Τα όρια της «αυτονομίας» του Κράτους σε σχέση με το κεφάλαιο, όπως έλεγε ο Νίκος Πουλαντζάς, είναι πάντα «σχετικά».

Ενα «σχετικά αυτόνομο» καπιταλιστικό Κράτος συναρθρώνεται λοιπόν εξ ορισμού με όλους εκείνους που έχουν συμφέρον στη συντήρηση του συστήματος. Και η συνάρθρωση αυτή γίνεται κατ' ανάγκη στενότερη όταν ένα μεγάλο μέρος των ιδιωτικών συμφερόντων αντλεί αμέσως ή έμμεσα τα κέρδη του μέσα από κρατικές προμήθειες, παραγγελίες ή άδειες. Στην περίπτωση αυτή είναι φυσικό, και όπως και αναπότρεπτο, τα ιδιωτικά αυτά συμφέροντα, οργανωμένα συνήθως σε επώνυμους ολιγοπωλιακούς ομίλους, να απλώνουν τα πλοκάμια τους προς τους νόμιμους φορείς της κρατικής εξουσίας με στόχο να εκμειεύσουν ευνοϊκές αποφάσεις, ρυθμίσεις ή και παραλείψεις. Σε όλα τα μέρη του κόσμου οι πρακτικές αυτές είναι αναπόσπαστο μέρος της πολιτικής καθημερινότητας. Από τη στιγμή που ένα μεγάλο κομμάτι της οικονομικής πύτας μοιράζεται μέσα από το Κράτος, ο ανταγωνισμός των επίδοξων «πελατών» για την επινομή του μάννα δεν είναι δυνατόν να αποφευχθεί. Στο πλαίσιο αυτό οι επιχειρηματίες θα μετέλθουν κάθε μέσο. Θα ρίξουν τις τιμές τους, θα προσφέρουν αντισταθμιστικά οφέλη, θα ενισχύσουν τη δημόσια εικόνα τους, θα προβούν σε θεαματικές αγαθοεργίες και κυρίως θα ασκούν συνεχή «πίεση» με όλους τους τρόπους που είναι δυνατόν να επινοήσουν.

Επαγγελματίες «πεισολόγοι»

Η «πίεση» είναι λοιπόν διαρθρωτικό στοιχείο της σημερινής πραγματικότητας. Εδώ και πολλές δεκαετίες στην Ουάσιγκτον και στις Βρυξέλλες οι συγκροτημένες και ονομασμένες πλέον «ομάδες πίεσης» κυριαρχούν στην κοινωνικοοικονομική ζωή. Πλουσιοπάροχα αμειβόμενοι, οι επαγγελματίες «πεισολόγοι» ασχολούνται με το να πληροφορούν, να κολακεύουν και να «πειθούν» εκείνους που μέχονται στο πολιτικό σύστημα για την αξιοπιστία και την αρετή των πελατών τους. Και αν σκεφθούμε πως το επάγγελμα ανθεί όλο και περισσότερο παγκοσμίως, είναι λογικό να συμπεράνουμε πως οι «lobbyists» (προθαλαμιστές) είναι συνήθως αποτελεσματικοί. Έτσι, βαθμιαία, ο αναγνωρισμένος

Ο «προθαλαμισμός» των παροικούντων την εξουσία

Του Κ. ΤΣΟΥΚΑΛΑ

κόσμος των δημοσίων μετρών και μειοψηφούν παγιώνεται συγκεντρώνοντας επάνω του τους φακούς μιας δημοσιότητας που ζει με τον φειχτισμό της επωνυμίας. Εκ των πραγμάτων λοιπόν θαλαμάρχες, θαλαμηπόλοι, προθαμιστές, δημοσιοσχεστρες, δημοσιολόγοι και «πελάτες» συνεμφανίζονται, συνευρίσκονται, συντρώνουν, συχαριεντίζονται και συναλλάσσονται σε κάθε δυνατή ευκαιρία. Οι σχέσεις, κατά μαχητό κατά τεκμήριον αθώς, είναι δημόσιες και φανερές. Πολλοί μάλλον που ο καθημερινός πλειστηριασμός των προνομίων και των ευκαιριών δεν διεξάγεται βέβαια ευθέως στους δημοσίους χώρους των δεξιώσεων και των πολιτικών εκδηλώσεων. Στους χώρους αυτούς επικυρώνεται απλώς το θεμέτιό της επαφής των επίδοξων συμπαικτών και συμμετόχων. Αντίθετα με την κοινή αγορά, που είναι εξ υποθέσεως ανώνυμη, η αγορά της διαπλοκής δεν μπορεί παρά να λειτουργήσει ως απολύτως και αποκάλυπτος επώνυμη.

Τα «ύποπτα» και τα παράδοξα

Με αυτή την έννοια η διαπλοκή καθεαυτή δεν είναι ούτε παράνομη ούτε επονείδιστη. Και αν ακόμη ορισμένοι ποριστές ηθικολόγοι ή κανιπανόφι λδόσσοφοι επιμένουν να τον θεωρούν αντιαισθητικό, ο διαπλεγμένος συγχρωτισμός των εξουσιών είναι λειτουργικά και συμβολικά αναπόφευκτος. Ούτως ή άλλως οι φορείς των ολιγοπωλίων και των ολιγοψωνίων πρέπει να μπορεί να αλληλοαναγνωρίζονται και να αλληλοσυμπληρώνονται. Το αναπάντητο ερώτημα που παραμένει λοιπόν ανοικτό είναι αν οι συ-

νεχές «πίεσεις» των μεν προς τους δε ασκούνται με αθέμιτες μεθόδους και αν προσφέρονται και γίνονται δεκτά οικονομικά ή άλλα ανταλλάγματα.

Πράγματι η διαφανής διαπλοκή ανοίγει διάπλατα τον δρόμο για την υλοποίηση όλων των αδιαφανών, υπόγειων και ανομολόγητων στόχων. Γι' αυτό δε ακριβώς προκαλεί ευλόγως «υποψίες». Και εδώ ακριβώς εφίλοχρησε το παράδοξο: ίσως οι διάχυτες αυτές, αλλά αναπόδεικτες υποψίες να είναι ακριβώς ο παράγοντας εκείνος που διευκολύνει και τελικώς αποκρύπτει τις αθέμιτες συναλλαγές. Για να είναι δυνατές όλες οι κατ' αρχήν και εκεί πεποιθήσεως έντιμες σύζυγοι των Καισαρών να μπορεί, αν λάχει, να μετατρέπονται ευκαιρικά σε ανέντιμες δίχως να προδίδονται, θα πρέπει όλες οι γυναίκες να εμφανίζονται ως εάν η προς τα έξω εκ πρώτης όψεως «υπόπτη» συμπεριφορά δεν είναι συνήθως παρά ένα παιχνίδι, το οποίο, σαν το αθώο φλερτ, ούτε προδικάζει ούτε αποδεικνύει το παραμικρό. Ο γενικευμένος «προθαλαμισμός» είναι λοιπόν κατά τούτο πρόσφορος για την αναπαγωγή ενός συστήματος που εξωθείται να κρύβει την αδιαφάνεια πίσω από τον πέλο της διαφάνειας: υψώνει αδιαπέραστα προπετάσματα κληνοπού πλώ από τα οποία συγχέονται οι διαπλεγμένες σκιές του κατά κυριολεξίαν κόσμου, του αδίστακτου εκκόσμου και του αμφίθυμου, αλλά ευφρεπέστατου ημικόσμου.

Έτσι ακριβώς δημιουργούνται οι οργανωτικές και επικοινωνιακές προϋποθέσεις για να μετουσιώνεται, όταν έλθει η ώρα, η «διαπλοκή» σε «διασπορά». Η μετάβαση από την ανόδυνη – και νόμιμη – κυκλοφορία συμβολικών αγαθών, δώρων και φιλο-

φρονήσεων σε συστηματική κυκλοφορία πραγματικού «πολιτικού χρήματος» συνοψίζει το σημείο καμπής πέρα από το οποίο υπονομεύεται το πολίτευμα και η δημοκρατία. Και εδώ ακριβώς εμφανίζεται το πολιτικό αδιέξοδο. Υπό τις σημερινές συνθήκες, η «μετάβαση» είναι πάντα αδιόρατη και ανεξέλεγκτη. Είναι ύψιστη αφέλιτα να νομίζει κανείς ότι είναι δυνατόν να αποκαλυφθούν ποτέ με βεβαιότητα οι έντεχνες υπόγειες συναλλαγές ανάμεσα στους ενεχομένους. Σπανιτότατα οι καθ' ύλην αρμόδιοι εισαγγελείς έχουν στα χέρια τους τα αδιάσειστα εκείνα στοιχεία που θα τους επέτρεπαν να κινήσουν τις έννομες διαδικασίες. Αν δεν υπάρχουν καρφωτές από μέσα, οι διεφθαρμένοι διαπλεκόμενοι θα αποκαλυφθούν μόνο από ανοησία ή από ατυχία.

Το «κλεμμένο γράμμα»

Καμία δημοκρατία δεν μπορεί ποτέ λοιπόν να θωρακισθεί θεομικά ενάντια στη διαβλητή έννοια, στην υπόγεια ανταποροχή ή στην κρυφή συμφωνία. Η περίφημη θεσμική «διαφάνεια», για την οποία μιλούν οι κήσορες της πολιτικής ηθικής, δεν είναι παρά μια αφηρημένη φόρμουλα που συνοψίζει ευσεβείς και φροδές ελπίδες. Όπως και οι χρηματιστηριακές κινήσεις, έτσι και οι κινήσεις του πολιτικού χρήματος διεξάγονται πάντοτε στην αχλύ του off shore. Στις ηλιόλουστες ακτές οργανώνονται απλώς τα προεόρτια.

Η αναπόφευκτη και φυσιολογική κοσμική «διαπλοκή» είναι λοιπόν απλώς το αποτελεσματικότερο μέσο για να αποκρύπτεται ο εκφυλισμός της σε «διασπορά». Όπως συμβαίνει και στο διήγημα του Εντγκαρ Πόε, το «κλεμμένο γράμμα» βρίσκεται τόσο κοντά στα μάτια μας ώστε να το βλέπουμε όλοι δίχως να αναγνωρίζουμε τη συγκεκριμένη σημασία του. Αλλά και αν ακόμη ο επινοητικός ντετέκτιβ βρει τον φάκελο ή το φακελάκι, δεν θα περιέχει τίποτε άλλο από μια κόλλα λευκόχρωμη και του αμφίθυμου, αλλά ευφρεπέστατου ημικόσμου. Έτσι ακριβώς δημιουργούνται οι οργανωτικές και επικοινωνιακές προϋποθέσεις για να μετουσιώνεται, όταν έλθει η ώρα, η «διαπλοκή» σε «διασπορά». Η μετάβαση από την ανόδυνη – και νόμιμη – κυκλοφορία συμβολικών αγαθών, δώρων και φιλο-

Ο κ. Κωνσταντίνος Τσουκαλάς είναι καθηγητής της Κοινωνιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών.